

Globalisering van het omgevingsrecht

M en R 2021/47

De focus van het Nederlandse omgevingsrecht ligt op de kwaliteit van de leefomgeving in Nederland. Ingevolge artikel 1.3 is de Omgevingswet gericht op het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit en het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving, allemaal in Nederland, wel te verstaan. Weliswaar wordt in artikel 1.3 Omgevingswet bepaald dat deze doelen moeten worden nagestreefd 'met het oog op duurzame ontwikkeling', maar dat maakt de Omgevingswet nog niet tot een wet die ons handelen en onze maatschappij duurzamer maakt. De Omgevingswet staat er niet aan in de weg dat wij de negatieve milieugevolgen van onze welvaart en consumptie 'outsourcen' en naar andere landen verplaatsen. Volgens een recent rapport is Nederland verantwoordelijk voor het kappen van bijna 30.000 hectare oerwoud en andere natuur per jaar voor de verbouwing van soja voor veevoer en voor de productie van palmolie (WWF, *The Continuing Impact of EU Consumption on Nature Worldwide*, april 2021). Per inwoner is Nederland betreurenswaardige koploper binnen de EU: 18 m² per jaar. Per inwoner dus, ongeveer 4 keer zoveel als een inwoner van Frankrijk of Duitsland. Leidt dit tot vurige debatten in de Tweede Kamer of doortastende maatregelen van de regering? Welnee. Als wij tot 2035 70% van de stikstofemissies willen verlagen om de doelstellingen van het EU- en nationale milieu- en natuurbeschermingsrecht (de Omgevingswet dus) te halen, dan zou dat kunnen leiden tot het verplaatsen van een deel van de productiecapaciteit (dieren) naar het buitenland. Zonder andere maatregelen of wetgeving voorkomen we via de Omgevingswet niet dat de vleesproductie wereldwijd tot ontbossing en waterschaarste leidt. Een T-shirt reist gemiddeld bijna 20.000 kilometer en heeft duizenden liters water nodig (gemiddeld 2500 liter, zie <https://waterfootprint.org/en/resources/interactive-tools/product-gallery/>) voordat het voor enkele euro's door een Nederlandse handelsketen wordt verkocht. Productie en handel zijn in de afgelopen decennia in een hoog tempo geglobaliseerd. Het recht is dat niet. De globale milieugevolgen van onze productie, handel en welvaart worden grotendeels niet gereguleerd, maar zijn slechts onderwerp van vrijwillige overeenkomsten, if at all, en hier en daar heel voorzichtig van aansprakelijkheidsacties (zie Hof Den Haag 29 januari 2021, *M en R 2021/53*, m.nt. Brans, Peters & Langeveld (elders in dit nummer), over de aansprakelijkheid van Shell Nigeria voor lekkende pijpleidingen). Alleen wat de uitstoot van CO₂ aangaat is, tot op zekere hoogte, het besef doorgedrongen dat wij in Nederland ons 'fair share' moeten bijdragen aan het beperken

van internationale milieu- (en klimaat)schade. Het Urgenda-arrest berust op deze redenering. Dat moet echter over de hele breedte gelden, voor alle gevolgen van het milieu van onze productie, handel en consumptie. Het argument dat het om internationale productie- en handelsketens gaat en de Nederlandse wetgever niet kan regelen hoe in andere landen geproduceerd wordt, is een goedkoop excuus. Er kan heel wat, zoals andere landen, buiten en binnen de EU, laten zien. De Duitse regering heeft in april een wetsvoorstel voor een 'Lieferkettengesetz' in het parlement ingediend. Deze wet zal Duitse producenten en handelaars verantwoordelijk maken voor inachtneming van mensenrechten- en milieueisen in de hele productie- en handelsketen. Er kan worden bediscussieerd of het wetsvoorstel ver genoeg gaat, maar het is een veelbelovend begin. Het Europees parlement heeft afgelopen maart de Commissie opgeroepen om een richtlijnvoorstel over dit onderwerp op te stellen. Een ander voorbeeld zijn enkele bepalingen die door de "Wet ter bestrijding van verspilling en inzake circulaire economie" in de Franse 'Code de l'environnement' werden ingevoegd. Ingevolge artikel L 541-10-12 'Code de l'environnement' kunnen producenten worden verplicht om een preventie- en ecologisch ontwerpplan op te stellen en uit te voeren met onder andere als doel het gebruik van niet-hernieuwbare hulpbronnen te verminderen en het gebruik van gerecyclede materialen te verhogen. Deze bevoegdheid in de Franse wetgeving doorbreekt dus, tot op zekere hoogte, de impasse die ontstaat door het feit dat productgerelateerde regels in de interne EU-markt in beginsel alleen in het EU-recht kunnen worden gesteld, maar op circulariteit gerichte EU productnormen tot nu toe nagenoeg volledig ontbreken. De maatregelen die de producenten treffen zullen vaak op delen of de hele handelsketen moeten zien om effectief en efficiënt te zijn. De Omgevingswet en bijbehorende AMvB's staan in het Staatsblad en treden binnen afzienbare tijd (waarschijnlijk) in werking. Er is nog weinig over nagedacht hoe dit wettelijk stelsel kan worden ingezet of zou moeten worden aangepast om onze Nederlandse economische activiteiten globaal duurzamer te maken. Laten wij onze aandacht en energie in de komende jaren vooral richten op het verminderen van de negatieve impact van onze productie, handel en consumptie op het milieu buiten Nederland. Dat vereist een globale benadering, maar ook actie en wetgeving in Nederland.